

BIRUTA

Ant krašto marės, Palangos miestelėj,
Kurį išplėšė mūsų neprieteliai,
Yr didis kalnas, Biruta vadintas,
Žalioms pušelėms viršuj apsvadintas.

⁵ Ten, kur laiminga žemė buvo mūsų,
Kol buvom ponais ir gudų, ir prūsų,
Viežlyva, skaisti kaip rožė ir rūta
Kunigaikštienė gyveno Biruta.

Nebuvo ana kokia karalaitė,
¹⁰ Bet iš Palangos vargdienė mergaitė.
Žemčiūgais brangiais ir aukso auskariais¹
Negašavojos² vaikščioti pamariais.

Su savo darbo marškiniiais dėvėjo,
Trumpą rainuotą sijoną turėjo,
¹⁵ Ant geltų kasų – rūtų vainikėlį,
Ant balto kaklo – gintaro šniūrelį.

Kad vieną kartą broliai susitarę
Anksti išjojo žvejoti ing marę,
Sesuo³, nešdama pietus lauknešėly,
²⁰ Sutiko šviesų kunigaikštį kely.

Tasai Jogėlos dėdė Keistuts buvo,
Kursai Žemaičiais valdė ir Lietuva,
Jojo tuo kartu kryžiuokus naikinti,
Kurie vožijos mumis užkabinti.

²⁵ Ant širvo žirgo, po meškos kalpoku,
Su šviesiu ginklu, su rago saidoku,
Auksines kilpas su pentiniais spardė,
O žirgs padkavoms šilo⁴ žemę ardė.

Išvydęs tikrą gražybę pamarėj,
³⁰ Jaunai Birutai tokiais žodžiais tarė:
„Kas nors tu esi, deivė ar mergelė,

¹ Atstatytas tekste praleistas žodis „aukso“.

² Praleistas žodis „ana“, silabinę 11-skiemenę eilutę prailginęs 2 skiemenimis.

³ Vietoj žodžio „ten“ atstatytas kituose variantuose esantis prasmės ir eilėdaros požiūriu būtinas 2-skiemenis žodis „sesuo“.

⁴ Pataisyta korektūros klaida (publikacijoje: *širvo*).

Priimk čion ranką mano ant to kelio.

Aš visad buvau ponu žemės jūsu,
O nuog šio česo vyru tavo būsiu,
³⁵ Kur tave gavau pirmąkart matyti,
Liepsiu palocių puikų pastatyti,

O kalns, ant kurio pažinai Keistutą,
Nuog tavo vardo bus vadints Biruta.
Ten tu gyvensi nuog vyro mylėta,
⁴⁰ Tu, kuri radai širdy mano vietą.

Nors daugiau pačių turėt nér man grieko,
Prieš tave visas laikysiu už nieką.“
Tą girdédama, mergelė gėdinga,
Jauna Biruta, skaisti, išmintinga, –

⁴⁵ Žemyn mėlynas akeles⁵ nuleido,
Atsidūksėjo ir puolė ant veido.
„Nors, – sako, – seniai prieš dievą Perkūną
Prisiekiu būti čystatoj ant kūno,

Bet kad yr tokia valia tavo, pone,
⁵⁰ Lai išsipildo širdinga malonė.“
Vis tai padarė, kaip sakė Keistutas,
Ant kalno buvo pastatytas butas.

Biruta pačia, jo dasilytėta,
Pagimdė sūnų Vitoldą ant svieto.

Pirmoji kūrinio publikacija lenkų geografiniame žurnale *Kolumb*, I. Warszawa, 1828, p. 200–202.

Korektūros klaidų, sukeistų žodžių ir eilučių yra ir kitose to paties teksto publikacijose: L. A. Jucevičiaus (*Rysy Žmudzi*. Warszawa, 1840), L. Ivinskio (*Kalendorius arba Metskaitlus ukiszkas...* 1852 metų Wilniuje, 1851). Šio teksto vertimą į lenkų kalbą L. Jucevičius 1835 m. nusiuntė K. Brodzinskiui. Tuo pačiu – matyt, spausdintu – tekstu rėmėsi ir K. Nezabitauskis, savaip perredaguotą „Birutę“ 1835 m. įrašęs į savo eilėraščių rinkinį *Eitawimas Liézuwiéja Létuwiszka Žiamaitijszkamie* (A. Janulaitis. Kiprijonas Juozas Zabitis-Nezabitauskas. K., 1931, p. 120–121).

S. Daukanto tautosakos rinkiniuose – to paties teksto variantai su nežymiais žodžių ir jų tvarkos pakitimais: LKLI BR FI-98 (S. D.); VRBR VIII 19; IV 12; XVII 1; LTA IV 47 (60b); 110 (110).

Silvestras Valiūnas, *Ant marių krašto*, Vilnius: Vaga, 1976, p. 31–33, 217.

⁵ Pataisyta korektūros klaida (publikacijoje: *akytes*).